

“Tomáš Kunca: „The Humanist Virtuoso: Počátky, idea a ilustrace experimentální filosofické antropologie v Traktátu o lidské přirozenosti Davida Huma“

doktorská práce – FHS UK Praha 2013

posudek oponenta

zpracoval: doc. PhDr. Zdeněk PINC

červen 2013

Zájem PhDr. Tomáše Kuncy o dílo Davida Huma není včerejšího data, jde nepochybně o zájem celoživotní. I proto Kuncova erudice v této oblasti budí respekt a je zřejmé, že v toto ohledu nemá v tuzemských podmínkách příliš početnou konkurenci, zvláště pokud máme na zřeteli tradiční českou nedůvěru k insulární větvi evropské novověké filosofie a okolnost, že ještě před několika desetiletími byla angličtina pokládána pro historika filosofie za spíše doplňkový jazyk. Hlavní zájem se soustřeďoval na práce psané německy a francouzsky. V tomto ohledu budí respekt také rozsáhlá a kvalitní bibliografie, která zahrnuje zejména práce, které v průběhu posledních desetiletí změnily náhled na Humovo dílo a ukazují je za mnohem bližší a poučenější o tehdejších filosofickém bádání ve větvi kontinentální, než se mělo za platné v dobách mých studií filosofie. V tomto směru jsem se při pročítání Kuncovy práce dozvěděl i ledacos nového a ocenil jsem jeho pečlivé, mnohdy originální čtení zejména raných textů Davida Huma. (V tomto ohledu pokládám za nejzdařilejší část práce tu první, která vhodným způsobem kombinuje poučený výklad biografických okolností se zpracováním raných textů britského myslitele.) Humovým dílem jsem se nad rámec studia dějin filosofie nikdy nezabýval, a proto bych uvítal, kdyby autor v textu práce více zdůraznil svou interpretaci anglických originálů v kontrastu proti dřívějším překladatelům. Také bych ocenil, kdyby anglické citáty byly důsledně uváděny v poznámkách, nikoli vkládány občas do hlavního textu práce.

Bylo mi jasné, že jsem nebyl vybrán za oponenta práce kvůli své kompetenci ve vztahu k Humovu filosofického díla. Ta je poněkud chatrná a omšelá. Odhadl jsem, že jsem byl pověřen oponenturou, protože práce je předkládána v oboru obecné antropologie. Kuncova základní idea spočívá ve snaze ukázat Huma jako myslitele, který „jako první zformuloval ideu experimentální filosofické antropologie na základech ‘vědy o lidské přirozenosti’ a v ‘Traktátu o lidské přirozenosti’ ji také realizoval“ (c. d. s. 110). Název práce „Humanist Virtuoso“ bychom v tomto smyslu mohli přeložit jako „virtuózní antropolog“.

Tato intence prochází celým textem práce, není však v textu důsledněji explikována ani podrobněji nesleduje vývoj tohoto motivu při konstituování jednotlivých výměřů antropologie jako vědecké disciplíny v následujících staletích. Velmi cenným náznakem této cesty je Kuncova snaha uvést Humovo hledání do souvislosti s pojetím okasionalistického myslitele Nicolase de Malebranche. Kunca si však cestu zahrnil cíleným vyřazením náboženských motivů tohoto usilování. Lidská přirozenost má být odhalena experimentálně a to je v kontextu křesťanské civilizace hodně nebezpečná tendence, protože lidská přirozenost je zde založena boží prozřetelností. Malebranche přece ukazuje, že kauzalita je nám zprostředkována pouze skrze Boha, mezi fyzickými a psychickými jevy je pouze pravděpodobná (kněz M. se zabýval infinitezimálním počtem) a objevit ji lze pouze v mezích daných naší přirozenosti, která je založena v boží prozřetelnosti a nám se zjevuje jako

poněkud temný sentiment. Hume chce jít dále, a Boha z problému kauzality vyřazuje. V této souvislosti teď nejde o to, hájit či odsuzovat Humovo náboženské přesvědčení, ale ukazovat, jak se mechanicky koncipovaná kauzalita posléze opře o statistiku a zbaví se svého založení v Bohu filosofů. K takové úvaze je Kunca dobře připraven a doufejme, že ji ve svých dalších pracích předvede.

Před několika dny jsem na konferenci *Natura et cultura* vyslechl přednášku doktoranda Víta Pokorného o nově se utvářejícím konceptu kognitivní antropologie. Přednášející předložil seznam cca 20 relevantních prací v této oblasti vzniklých za posledních cca 15 let a několik reprezentativních představil podrobněji. Práce neurovědců a fyziologů totiž, zřejmě aniž si toho byli autoři i přednášející vědomi, totiž po dvě stě padesáti letech objevili některé skutečnosti zřetelně formulované již Humem. Já jsem měl tu výhodu, že jsem právě dočetl Kuncovu práci a tak mi to přímo padlo do oka. I zeptal jsem Pokorného, zda zná Tomáše Kuncu. Kdyby přitakal, naplnil by mne pýchou nad úrovní našeho doktorského semináře a rozhořčením nad nemístnou skromností Tomáše Kuncy. Kdyby totiž Kunca věnoval jednu kapitolu své práce rozboru této problematiky, měli bychom před sebou objevnou práci zakladatelského významu. Pokorný však Kuncu neznal a interdisciplinární spolupráce bude muset být teprve navázána. Nemám totiž pochybnost, že autoři z oblasti kognitivní antropologie znalost Huma nezatajili, patrně o něm nikdy neslyšeli a k Humovým závěrům došli samostatně na základě neurofyziologických experimentů. To bylo zřejmé i na tom, že jejich výklad postrádal stopy kantovské reflexe, na které upozornil v diskusi kolega Horský. Pro Tomáše Kuncu – antropologa se zde tedy otevírá nová oblast velmi zajímavého výzkumu. Pravda, nevyklučuji, že tohle všechno Kunca ví, a ze skromnosti nám to zatajil, pak by zasloužil, aby předcházející pasáž byla chápána jako výtky. Mnohem pravděpodobnější však je, že to neví a pak má pře sebou téma habilitační práce, na kterou bychom nemuseli čekat vůbec dlouho.

Z uvedeného podle mého jasně vyplývá, že Kuncovu práci doporučuji k obhajobě a to navzdory k výtkám, které budou následovat a které spojím s trochu nepatřičnou snahou o psychologizaci.

Kuncova disertace mne popudila svými formálními nedostatky. Text obsahuje velké množství překlepů, na několika místech tyto komplikují smysluplnost vyjádření. Z textu přímo číší autorova nechuť k tomu jej napsat. Autor zřejmě patří k těm poměrně vzácně se vyskytujícím perfekcionistům, kteří nikdy nejsou hotovi s přípravnými fázemi práce a píšou pouze pod nelítostnou knůtou termínu, který již nejde prodloužit. Tuším, že autor po sobě práci raději nečetl, protože jinak by nejen překlepy opravil, vyhodil by i četné sliby, o tom, co bude následovat v dalších pasážích, jejichž splnění se čtenář nedočká. Tyto kroky by byly nepochybně ku prospěchu věci, já se však obávám, že je Kunca nepodnikl náležitě, protože se obával, že by v něm převážila nechuť práci odevzdat. A to by byla větší škoda než ta, kterou svým postupem způsobil. Základní vadou textu je to, že autor problémy valí před sebou. Naštěstí nikoli proto, že by je neviděl nebo proto, že by nebyl způsobilý je řešit. Potřebuje jen více času a ten je mu třeba poskytnout. Nikoli proto, aby práci přepracoval, ale aby zredigovaný text doplnil, jak doufám, v naznačeném směru a předložil jako svou práci jako práci habilitační. Erudici i věk už na to má.